

Зозуля В.В.,
практичний психолог,
Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня
школа-інтернат І-ІІІ ст., ліцей «Сокіл», центр позашкільного виховання
Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»
(м. Кропивницький)

САМООСВІТА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА

Сучасність вимагає від вищих навчальних закладів підготовки компетентного фахівця, який орієнтований на постійний професійний розвиток, самовдосконалення. Крім успішного оволодіння необхідною базою знань і вмінь, важливим також є володіння професійно необхідними якостями та практичними навичками, що є передумовою ефективного здійснення професійних функцій на будь-якому етапі професійного становлення особистості. Тому однією із актуальних проблем сучасності є професійне становлення фахівця-психолога, професійні знання та вміння якого мають відповідати актуальним потребам суспільства.

Професійне становлення психолога – складний, багатогранний процес розвитку особистості. Навчання у вищому навчальному закладі не повною мірою забезпечує формування професіоналізму в психолога, здатного на високому рівні виконувати різноманітні професійні обов'язки. Тому для професійного становлення фахівця необхідно займатися самоосвітою та саморозвитком.

У науковій психологічній літературі можна знайти чимало досліджень, присвячених професіоналізації особистості (Е. Зеєр, Є. Климов, Т. Кудрявцев, С. Максименко, А. Маркова, Л. Мітіна, М. Пряжніков, В. Рибалка, Т. Титаренко, В. Шадріков, С. Шандрук та ін.) і професійного становлення психологів зокрема (Г. Абрамова, І. Андрійчук, М. Бадалова, О. Бондаренко, І. Зязюн, Т. Ільїна, Н. Коломінський, І. Мартинюк, В. Панок, Н. Пов'якель, Н. Пророк, В. Семиченко, Л. Уманець, Н. Чепелева, Н. Шевченко, Л. Шнейдер та ін.).

Професійне становлення передбачає насамперед розвиток професійно значущих якостей та здібностей, професійних знань і вмінь, супроводжується активним перетворенням особистістю свого внутрішнього світу, що забезпечує самореалізацію в професії.

Аналізуючи окремі підходи до проблеми професійного становлення особистості, цікавою є думка Т. Кудрявцева, який розглядає професійне становлення як тривалий процес розвитку особистості, починаючи з формування професійних намірів до повної реалізації себе в професійній діяльності. Центральною ланкою цього процесу виступає професійне самовизначення. Вчений також вважає, що професійне становлення є тривалим, динамічним і багаторівневим процесом, що складається із чотирьох основних стадій:

- виникнення професійних намірів;
- безпосереднє професійне навчання;
- процес активного входження в професію;
- повна реалізація особистості в професії [4, С. 49-52].

Професійне становлення психологів починається ще в процесі підготовки у вищому навчальному закладі, а вже потім продовжується шляхом самоосвіти.

В педагогічному словнику «самоосвіта» розглядається як освіта, яка набувається у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі. Самоосвіта є невід'ємною частиною систематичного навчання в стаціонарних закладах, сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань. Важливу роль у формуванні навичок самоосвіти відіграє школа [1].

На думку В. Сухомлинського, самоосвіта – це самостійне оволодіння теоретичним матеріалом і практичними вміннями [5, с.31-33].

М. Рогозіна, у свою чергу, самоосвіту розглядає як творчий процес оволодіння професійними знаннями. У процесі самоосвіти, завдяки самостійному визначенню її цілей, спеціаліст удосконалює свої здібності, якості та властивості [3, с.175-178].

Отже, самоосвіта психолога – це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Самоосвіта психолога не повинна зводитися до відновлення знань, якими він оволодів у вузі, мова йде про ознайомлення з новітніми дослідженнями в галузі психології та педагогіки, про пошук нових підходів, методів, технік, методик тощо.

Яким же чином психолог самовдосконалюється в професійному плані? У сучасному світі існує багато різноманітних можливостей отримати знання: книжки; фахова періодика (газети, журнали); Інтернет; телебачення; відео- та аудіоінформація; семінари, круглі столи, конференції, майстер-класи; заходи з обміну досвідом; різноманітні курси та ін.

Дуже важливо стежити за періодикою, читати фахові газети та журнали, наприклад, «Психолог», «Практична психологія та соціальна робота», «Шкільному психологу. Усе для роботи», де публікуються законодавчі та нормативні документи, аналізується досвід соціально-психологічних служб і практичних психологів, розповідається про нові методи роботи. Істотне значення має аналіз літератури з позиції свого досвіду практичної роботи і зворотній процес: аналіз свого досвіду з точки зору того, що опубліковано в літературі та періодичній пресі.

Самоосвіта є засобом збереження професійної компетентності, найважливішою умовою функціонування людини як діяльної особистості. Вона повинна тривати стільки, скільки триває професійна діяльність. У процесі

професійної самоосвіти важливо зберегти і розвивати ті навички, які були придбані в роки навчання в інституті.

Для становлення високопрофесійного фахівця важливим є не лише знання, вміння та навички, а й робота над собою, спрямована на самопізнання, саморозвиток та активізацію особистісного потенціалу. Важливим завданням виступає також розвиток цілісної, гармонійної особистості, орієнтованої на самозміни. Саме тому професійне становлення сучасного кваліфікованого спеціаліста повинно будуватися саме шляхом самоосвіти [7, с. 49-52].

Література:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко // За ред. С. Головка. – К.: Либідь, 1997. – 373 с.
2. Основи практичної психології: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. // За ред. В. Панка. – К.: Либідь, 2006. – 536 с.
3. Рогозіна М. Ю. Самоосвіта як фактор особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя / М. Ю.Рогозіна // Особистісні та ситуативні Детермінанти поведінки і діяльності людини. – Донецьк, 2007. – С. 175-178.
4. Становська З. Актуальні проблеми професійного становлення особистості майбутніх практичних психологів / З. Становська // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вузах / за ред. С. Д. Максименка. – К.; Т.: Ніка-центр, 2002. – С. 49-52.
5. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К: Рад. шк., 1977. – Т. 4. – С. 31-33.
6. Токарева Н. Проблема моделювання особистості практичного психолога в системі фахової підготовки / Н.Токарева // Рідна школа – 2010 – № 7-8 – С.24-28.
7. Шевченко Н. Ф. Підготовка практичних психологів, особистісні та професійні якості фахівців / Н. Ф. Шевченко // Психологія: зб. наук. праць КНПУ ім. Драгоманова, 2002. – № 7. – С. 34–38.